

WSPOMNIENIA O PROFESOR DR HAB. AGNIESZCE DRABER-MOŃKO (1931-2018)

MEMORIES ON PROFESSOR AGNIESZKA DRABER-MOŃKO (1931-2018)

DOI: 10.5281/zenodo.2571514

CEZARY BYSTROWSKI *, WALDEMAR MIKOŁAJCZYK **

* Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Ochrony Lasu
Sękocin Stary ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn
e-mail: cbystrowski@yahoo.com

** Muzeum i Instytut Zoologii PAN
ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa

ABSTRACT. The authors present the silhouette and scientific achievements of Polish dipterologist, Agnieszka Draber-Mońko, who has worked on systematic, morphology and bionomy of Calypttratae flies. Her interests, main achievements, distinctions and degrees of scientific development as well as a list of some selected publications have been included.

KEY WORDS: Polish dipterologist, research of Calypttratae, systematics, morphology and bionomy of flies, review of bibliography

Profesor DRABER-MOŃKO urodziła się 20 grudnia 1931 roku w Sochaczewie, zmarła w Warszawie 28 maja, a pochowana została 7 czerwca 2018 roku na Cmentarzu Północnym (Wólka Węglowa) w Warszawie (kwatery U IV4-14-6). Studiowała biologię na Uniwersytecie Wrocławskim, później na Uniwersytecie Warszawskim, studia ukończyła w roku 1956. Tematem Jej pracy magisterskiej było opracowanie Phasiinae okolic Warszawy, ze szczególnym uwzględnieniem Puszczy Kampinoskiej (MOŃKO 1957). Już od roku 1955 zatrudniona była w tworzonej wówczas i rozwijanej Pracowni Dipterologicznej w Dziale Owadów Instytutu Zoologicznego (późniejsza nazwa: Instytut Zoologii, obecna - Muzeum i Instytut Zoologii (MiIZ)) PAN przy ul. Wilczej 64 w Warszawie. Tu, w roku 1963, obroniła pracę doktorską monografią palearktycznych gatunków rodzaju *Alophora* R.-D. (DRABER-MOŃKO 1965a), tu także przygotowywała rozprawę habilitacyjną (obrona w 1986 roku na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Docentem w Instytucie została mianowana w 1989 roku, a w 1994 uzyskała tytuł profesora. Od 2001 roku, po przejściu na

emeryturę, pracowała nadal jako profesor emerytowany i współpracownik Instytutu. Z placówką tą związana była do końca życia, zarówno działalnością naukową, jak i dydaktyczną, popularyzatorską oraz społeczną.

Profesor dr hab. Agnieszka Draber-Mońko (1931-2018)

Działalność naukowa Profesor DRABER-MOŃKO skupiała się na badaniu systematyki, taksonomii, morfologii i bionomii wybranych rodzin muchówek. Rodziny te były wybierane/przydzielane w fazie organizacji Pracowni Dipterologicznej. Jagoda – bo tak nazywali ją współpracownicy i bliżsi znajomi – miała pod opieką, a i do opracowywania, ok. 10 rodzin z ponad 700 gatunkami (najliczniejsze: Tachinidae, Muscidae i Sarcophagidae) dużej grupy Diptera Calyptratae. Ponad 50 lat specjalizowała się w systematyce i bionomii muchówek synantropijnych, pasożytujących w różnych zwierzętach, a także w człowieku (DRABER-MOŃKO 1969, 1970, 1974a, 1975, 1978a). Była propagatorką wiedzy o muszycach – chorobach powodowanych przez ich larwy.

Profesor DRABER-MOŃKO wykazała ponad 200 gatunków nowych dla fauny Polski, opisała 17 nowych dla nauki i redeskrybowała kilka innych (MIKOŁAJCZYK 2018). Z pasją prowadziła hodowle i wnikliwe obserwacje cykli rozwojowych much. Dla kilkudziesięciu gatunków (głównie z rodzin: Calliphoridae, Muscidae, Rhinophoridae, Sarcophagidae, Scathophagidae i Tachinidae) opisała nieznane stadia rozwojowe i nieznanych jeszcze żywicieli.

W opracowywanych przez nią „Kluczach do oznaczania owadów Polski”, z rodzin: Phasiidae, Gasterophilidae, Rhinophoridae (DRABER-MOŃKO 1964, 1969, 1989) były oznaczane nie tylko imagines, lecz, co nie było częste, również znane stadia rozwojowe. W przypadku klucza do oznaczania Gasterophilidae było to na tyle kompletne i profesjonalne opracowanie, że na wniosek strony amerykańskiej klucz został przetłumaczony na angielski (DRABER-MOŃKO 1974b).

Rezultaty Jej badań znalazły praktyczne zastosowanie w medycynie, weterynarii oraz w sądownictwie, czego dowodem były ekspertyzy sądowe, a przede wszystkim podręcznik „Wprowadzenie do entomologii sądowej” (KACZOROWSKA, DRABER-MOŃKO 2009), pierwszy tego typu podręcznik w Polsce. Znalazł się w nim spis gatunków owadów stwierdzonych na zwłokach.

Istotne były także wyniki badań faunistycznych obejmujących zasoby fauny Polski, krajową faunę regionalną, faunę typowych środowisk. Badania fauny regionalnej obejmowały Dolinę Nidy, Pieniny, Bieszczady, Krainę Świętokrzyską, Roztocze (DRABER-MOŃKO 1961, 1971, 1978b, 1993a, b, c, d, 1996, 1998). Badania fauny typowych środowisk – głównie Mazowsze, w tym Warszawę (DRABER-MOŃKO 1982a, b, c, d, e, 1985).

Jako prace dotyczące zasobów fauny można uznać takie, które uogólniają informacje o badanych rodzinach muchówek, ukazują zagadnienie w skali całego kraju, np. w postaci krajowych wykazów rodzin i gatunków, z ich charakterystyką, uwagami o bionomii, rozmieszczeniu i znaczeniu (np. DRABER-MOŃKO 1991, 2007).

Na podstawie materiałów zbieranych osobiście lub zgromadzonych przez pracowników Instytutu Zoologii opracowywała również faunę niektórych regionów Palearktyki: Mongolii, Białorusi, Korei Północnej (DRABER-MOŃKO 1965b, 1966, 1995, 2008, 2011, 2012, 2015a, b).

We wczesnych latach bieżącego stulecia Profesor podjęła w MiIZ PAN współpracę z genetykami. Jest współautorką opracowań, w których poruszany jest temat DNA muchówek z grupy Calyptratae i ukazane są możliwości genetycznej identyfikacji gatunków (MALEWSKI ET AL. 2007, 2008, 2010; BOGDANOWICZ ET AL. 2008; DRABER-MOŃKO ET AL. 2009). Opracowania te były prezentowane na międzynarodowych kongresach i konferencjach w Danii, Holandii, Turcji, na Tajwanie, publikowane w krajowych i zagranicznych czasopiśmie.

Jagoda czynnie uczestniczyła w życiu naukowym, świadczy o tym, m.in.: udział w 5 międzynarodowych kongresach i 23 zjazdach, sympozjach i konferencjach krajowych; wyjazdach w ramach współpracy międzynarodowej do Bułgarii, Niemiec, Mongolii i kilkakrotnie do b. Związku Radzieckiego. Prowadziła zajęcia dydaktyczno-wychowawcze: wykłady, seminaria (AM, UW), recenzje z okazji rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, recenzje wydawnicze, opiekowała się kilkoma pracami dyplomowymi (SGGW, UG, WSP), oznaczała różne materiały i prowadziła konsultacje oraz szkolenia w zakresie systematyki muchówek, letnie praktyki studenckie, staże, czy ekspertyzy. Publikowała również w DIPTERONIE: nr 3(1986), 4(1987), 7(1991), 9-16 (1993-2000). W ostatnich latach nie uczestniczyła w Zjazdach Sekcji Dipterologicznej, ale interesowała się przebiegiem i merytoryczną treścią naszych spotkań. Dostawała od nas kartki pocztowe z najlepszymi życzeniami i przez kogoś z nas przekazywaliśmy Jej znaczki zjazdowe czy numery DIPTERONA.

Profesor Draber-Mońko ma w dorobku ok. 160 publikacji, w tym 10 prac o charakterze monografii [nie sposób pominąć znaczącej monografii Calliphoridae (DRABER-MOŃKO 2004)], około 50 rozpraw i studiów, ponadto szereg naukowych artykułów oraz komunikatów i doniesień konferencyjnych. W dołączonym wykazie wymieniono jedynie część publikacji, kompletny wykaz jest opublikowany we Fragmenta Faunistica (MIKOŁAJCZYK 2018).

Za swą działalność i osiągnięcia została odznaczona Nagrodą I Stopnia Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych (1978), Medalem XX-lecia PAN (1984), wyróżnieniem przyznawanym przez Wydział Nauk Biologicznych PAN – za pracę nad fauną terenów zurbanizowanych (1984), a także Złotym Krzyżem Zasługi (1990).

Profesor Draber-Mońko dedykowany jest nowy dla nauki gatunek: *Miltogramma drabermonkoi* VERVES ET SZPILA 2008.

PIŚMIENNICTWO – WYBRANE POZYCJE

BOGDANOWICZ W., DRABER-MOŃKO A., MALEWSKI T., 2008. Biologiczna metka. Nowe możliwości identyfikacji gatunków. *Academia* **1**(13, 17): 31-33.

DRABER-MOŃKO A. 1961. Phasiidae (Diptera) Doliny Nidy. *Fragmenta Faunistica* **8**(38): 631–658, 49 ff.

DRABER-MOŃKO A. 1964. Phasiidae. Klucze do oznaczania owadów Polski **28** (72), 100 pp., 273 ff.

DRABER-MOŃKO A. 1965a. Monographie der Paläarktischen Arten der Gattung *Alophora* R.-D. (Diptera, Larvaevoridae). *Annales Zoologici* **23**(6): 69-194, 439 ff, 8 map.

DRABER-MOŃKO A. 1965b. Eine neue Art der Gattung *Graphogaster* ROND. (Diptera, Larvaevoridae) aus der Mongolei. *Polskie Pismo Entomologiczne* **35**(14): 475–482, 15 ff.

DRABER-MOŃKO A. 1966. Eine neue Art der Gattung *Siphona* MEIG. (Diptera, Muscidae) aus der Mongolei. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences* **14**(4): 225–232, 20 ff.

DRABER-MOŃKO A. 1969. Gasterophilidae. Klucze do oznaczania owadów Polski **28**(75), 57 pp. 141 ff.

- DRABER-MOŃKO A. 1970. Badania nad biologią larw muchówek z rodziny Gasterophilidae (Diptera). *Fragmenta Faunistica* **16**(9): 89–107, 6 tt.
- DRABER-MOŃKO A. 1971. Niektóre Calyptrata Bieszczadów. *Fragmenta Faunistica* **17**(19): 483–543, 9 tt.
- DRABER-MOŃKO A. 1974a. Materiały do znajomości Gasterophilidae, Hypodermatidae i Oestridae (Diptera) Polski. *Fragmenta Faunistica* **20**(1): 1–13, 16 ff.
- DRABER-MOŃKO A. 1974b. Horse Botflies Gasterophilidae (Gziki – Gasterophilidae). Translated from Polish. Published for the U.S. Department of Agriculture and the National Science Foundation, Washington, D.C. by the Foreign Scientific Publications Department of the National Center for Scientific, Technical and Economic Information, 59 pp. 141 ff.
- DRABER-MOŃKO A. 1975. Morphologie einiger Fliegenlarven der Familie Oestridae (Diptera). *Annales Zoologici* **32**(10): 239–247, 30 ff.
- DRABER-MOŃKO A. 1978a. Gzy (Diptera: Gasterophilidae, Hypodermatidae i Oestridae) pasożyty ssaków Polski. *Monografie parazytologiczne* **8**, 274 pp. 560 ff.
- DRABER-MOŃKO A. 1978b. Scatophagidae, Muscinae, Gasterophilidae, Hippoboscidae, Calliphoridae, Sarcophagidae, Rhinophoridae, Oestridae, Hypodermatidae i Tachinidae (Diptera) Pienin /Scatophagidae, Muscinae, Gasterophilidae, Hippoboscidae, Calliphoridae, Sarcophagidae, Rhinophoridae, Oestridae, Hypodermatidae i Tachinidae (Diptera) Pienin. *Fragmenta Faunistica* **22**(2): 51–229, 21 ff. 29 tt.
- DRABER-MOŃKO A. 1982a. Scatophagidae (Diptera) of Warsaw and Mazovia. *Memorabilia Zoologica* **35**(1981): 115–121.
- DRABER-MOŃKO A. 1982b. Calliphoridae parasitica (Diptera) of Warsaw and Mazovia. *Memorabilia Zoologica* **35**(1981): 123–129.
- DRABER-MOŃKO A. 1982c. Sarcophagidae and Rhinophoridae (Diptera) of Warsaw and Mazovia. *Memorabilia Zoologica* **35**(1981): 131–140.
- DRABER-MOŃKO A. 1982d. Tachinid flies (Tachinidae, Diptera) of Warsaw and Mazovia. *Memorabilia Zoologica* **35**(1981): 141–162.
- DRABER-MOŃKO A. 1982e. Gasterophilidae, Hypodermatidae, Oestridae, Hippoboscidae and Nycteribiidae (Diptera) of Warsaw and Mazovia. *Memorabilia Zoologica* **35**(1981): 163–168.
- DRABER-MOŃKO A. 1985. Parasitoids of earthworms of the genera *Pollenia* R.-D. and *Sarcophaga* MEIG. in the urban green of Warsaw and in some habitats of the Mazovian Lowlands. *Fragmenta Faunistica* **29**(17): 311–375.
- DRABER-MOŃKO A. 1989. Rhinophoridae. *Klucze do oznaczania owadów Polski* **28**(73), 60 pp, 176 ff.
- DRABER-MOŃKO A. 1991. Scatophagidae, Anthomyiidae, Fanniidae, Muscidae, Calliphoridae, Sarcophagidae, Rhinophoridae, Tachinidae, Gasterophilidae, Hypodermatidae, Oestridae, Hippoboscidae i Nycteribiidae, pp. 231–268. [W:] RAZOWSKI J. (RED.), *Wykaz zwierząt Polski, 2. Checklist of Animals of Poland, 2. Ossolineum*, 342 pp.

- DRABER-MOŃKO A. 1993a. Muchówki z rodzin Muscidae (Muscinae) oraz Scathophagidae (Diptera, Calyptrata) Krainy Świętokrzyskiej. *Fragmenta Faunistica* **36**(13): 205-233.
- DRABER-MOŃKO A. 1993b. Calliphoridae i Rhinophoridae (Diptera, Calyptrata) Krainy Świętokrzyskiej. *Fragmenta Faunistica* **36**(14): 235-273.
- DRABER-MOŃKO A. 1993c. Rączyce (Diptera, Tachinidae) Krainy Świętokrzyskiej. *Fragmenta Faunistica* **36**(15): 275-328.
- DRABER-MOŃKO A. 1993d. Muchówki z rodzin Gasterophilidae, Hypodermatidae, Oestridae, Hippoboscidae i Nycteribidae (Diptera, Calyptrata) Krainy Świętokrzyskiej. *Fragmenta Faunistica* **36**(16): 329-332.
- DRABER-MOŃKO A. 1995. Selected Calyptrata (Diptera) of the pine forests of the Berezinsky Biosphere Reserve in Byelorussia. *Fragmenta Faunistica* **38**(7): 165–179.
- DRABER-MOŃKO A. 1996. Muchówki z rodziny Calliphoridae (Diptera, Calyptrata) Roztocza. *Fragmenta Faunistica* **39**(7): 71–102.
- DRABER-MOŃKO A. 1998. Muchówki (Diptera) z rodzin Sarcophagidae i Rhinophoridae oraz uzupełnienie Calliphoridae Roztocza. *Fragmenta Faunistica* **41**(7): 77–92.
- DRABER-MOŃKO A. 2004. Calliphoridae. Plujki (Insecta, Diptera). *Fauna Polski*. 23. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, 662 pp.
- DRABER-MOŃKO A. 2007. Wróblinki (Neottiophilidae): pp. 114–115, 202; Wszolinki (Braulidae): pp. 133–137, 222; Zgniłowkowate (Fanniidae): pp. 139–141, 225–226; Muchowate (Muscidae): pp. 142–144, 226–229; Cuchnicowate (Scathophagidae): pp. 144–147, 229–230; Plujki (Calliphoridae): pp. 147–150, 230–231; Stonoginie (Rhinophoridae): pp. 150–152, 231; Ścierwice (Sarcophagidae): pp. 152–155, 231–233; Rączyce (Tachinidae): pp. 155–160, 233–240; Gzy żołądkowe (Gasterophilidae): pp. 160–163, 240; Gzy podskórne (Hypodermatidae): pp. 163–166, 240; Strzykacze (Oestridae): pp. 166–169, 240; Wpleszczowate (Hippoboscidae): pp. 169–172, 240–241; Mrokawki (Nycteribiidae): pp. 172–174, 241. [W:] BOGDANOWICZ W., CHUDZICKA E., PILIPIUK I. & SKIBIŃSKA E. (RED.), *Fauna Polski – Charakterystyka i wykaz gatunków Tom 2*. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, 505 pp.
- DRABER-MOŃKO A. 2008. State of knowledge of the tachinid fauna of Eastern Asia with new data from North Korea. Part I. Phasiinae. *Fragmenta Faunistica* **51**(2): 119-137.
- DRABER-MOŃKO A. 2011. State of knowledge of the tachinid fauna of Eastern Asia with new data from North Korea. Part II. Tachininae. *Fragmenta Faunistica* **54**(2): 157-177.
- DRABER-MOŃKO A. 2012. State of knowledge of the tachinid fauna of Eastern Asia with new data from North Korea. Part III. Phasiinae, Supplement. *Fragmenta Faunistica* **55**(2): 147-153.
- DRABER-MOŃKO A. 2015a. State of knowledge of the tachinid fauna of Eastern Asia with new data from North Korea. Part IV. Dexiinae. *Fragmenta Faunistica* doi: 10.3161/00159301FF2015.58.1.043.
- DRABER-MOŃKO A. 2015b. State of knowledge of the tachinid fauna of Eastern Asia with new data from North Korea. Part V. Exoristinae. *Fragmenta Faunistica* doi: 10.3161/00159301FF2015.58.2.079.

- DRABER-MOŃKO A., MALEWSKI T., POMORSKI J., ŁOŚ M. & ŚLIPIŃSKI P. 2009. On the morphology and mitochondrial DNA barcoding of the flesh fly *Sarcophaga (Liopygia) argyrostoma* (ROBINEAU-DESVOIDY, 1830) (Diptera: Sarcophagidae) – an important species in forensic entomology. *Annales Zoologici* **59**(4): 465-493.
- KACZOROWSKA E., DRABER-MOŃKO A. 2009. Wprowadzenie do entomologii sądowej. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 292 pp.
- MALEWSKI T., DRABER-MOŃKO A., BOGDANOWICZ W., 2007 The use of DNA barcoding in forensic entomology in Poland, p.9. International conference “Biodiversity Informatics and the barcode of life” 29-30. 05. 2007 Aarhus, Denmark.
- MALEWSKI T., DRABER-MOŃKO A., POMORSKI J., ŁOŚ M., BOGDANOWICZ W. 2010. Identification of forensically important blowfly species (Diptera: Calliphoridae) by high-resolution melting PCR analysis. *International Journal of Legal Medicine* **124**: 277-286.
- MALEWSKI T., WÓJCIK M. and DRABER-MOŃKO A. 2008. P139 – Identification of species by high resolution melting PCR in forensic entomology. First International Eurasian Congress of Forensic Sciences, October 8 - 11. 11. 2008. Istanbul, Turkiye.
- MIKOŁAJCZYK W. 2018. Professor Agnieszka Draber-Mońko 1931-2018. *Fragmenta Faunistica* **61**(1): 1-10.
- MOŃKO A. 1957. Phasiinae (Diptera) okolic Warszawy wraz z uwagami o niektórych ciekawszych gatunkach z innych okolic Polski. *Fragmenta Faunistica* **7**(14): 353-378.
- VERVES Y., SZPILA K. 2008 *Miltogramma drabermonkoi* sp. n. from Ukraine (Diptera: Sarcophagidae: Miltogramminae). *Polish Journal of Entomology* **77**: 57-61.

* **Editorial remarks:**

* Papers of the 35th volume of *Dipteron* are dedicated to the late AGNIESZKA DRABER-MOŃKO.